

resipiscant, et eos ad se ultro venientes recipit, pœnasque temperat, quibus in illos jure animadvertere oporteret (4).

(1) Confer decretum editum à Congregatione Concilii die 21 Septembr. an. 1624, et approbatum ab Urbano VIII. §. 4, ac vide etiam Giraldum Exposit. Jur. Pontific. par. 1 l. 5 tit. 51 sect. 556 p. 548.

(2) Cap. 24 de Regular. Vetus autem hæc est regula, et Gregorio IX antiquior, sicuti ostendit Hæstenus *Disquisit. monastic.* p. 2 l. 8 trac. 4 disp. 8.

(3) Consule Benedictum XIV, de Synod. diœces. l. 15 c. 41 n. 11 et 12. Quin etiam anno jubilei Regulares apostatæ, qui sponte redeunt ad Religionem, quam deseruerunt, cunctis soluti pœnis à Sede Apostolica veniam impetrant, modo à Regulari Superiore absolutionem petant, et culpam fateantur suam, atque emendationem polliceantur. Benedictus XIV, Const. *Pastoris*, 25 §. 1 l. 5 ejus Bullar. p. 150 ed. cit.

(4) Benedictus XIV. Const. *Pastor bonus* 95 §. 55 t. 4 ejus Bullar. p. 198 ed. cit.

11. Clerici etiam, qui suo relicto ordine, et habitu, à clericalis vitæ instituto deficiunt, et quod laicorum est proprium, vitæ genus suscipiunt, inter apostatas recensentur (1). Hi plectuntur pœna excommunicationis (2), fiunt infames (3), et irregulares (4), amittunt privilegia clericatus (5), et frustra moniti ab Episcopo in carceres conjiciendi sunt (6).

(1) Minores clerici, qui beneficium non habent, apostatæ non fiunt, ut omnes sentiunt; quoniam suo lubitu clericalis vitæ institutum deserere, et nuptias inire possunt. Sed num clerici minores, qui beneficium habent, incidant in apostasiam saltem latius acceptam, disputant Pirhingius Jus Can. l. 5 tit. 9 n. 4, et Schmier par. 2 de Delict. c. 5 n. 75.

(2) Quæ excommunicatio *latæ sententiæ* est, si clericus apostata matrimonium contraxerit: Clem. unic. de Consanguinit. Atque hæc quidem pœna contra apostatas, qui clericatum, aut regulare institutum deseruerunt, sane vetus est. eaque jam constituta à Concilio Chalcedonensi can. 7, quem describit Gratianus can. 5 Caus. 20 qu. 5.

(3) Can. 25 Caus. 2 qu. 7, et can. 2 Caus. 5 qu. 4.

(4) Irregularitas hæc oritur ex infamia, nisi apostata matrimonium contraxerit, quia tunc ob bigamiam similitudinariam irregularis fieret: c. 4 et 7 de Bigam. non ordin.

(5) Cap. 25 et 25 de Senten. excom.

(6) C. 5 de Apostat.

(N. S. Jure antiquo, Clerici propriam deserentes Ecclesiam, *Apostatæ* habebantur, unde in ipsos excommunicationis pœna infligebatur, ut in Syn. Tolet. I can. 12, Tolet. II can. 2, Valent. Can. 5; vel etiam depositionis, et detrusionis in Monasterium, ut in Syn. Hispal. II can. 3, atque etiam in Episcopos, qui eos inscio proprio Episcopo suscepissent: Syn. Tolet. II eod. can. 2, Hispal. II laud. can. 3, et Tolet. XII can. 11. Hodierno tamen jure illi proprie dicuntur *Apostatæ*, qui in Sacris Ordinibus constituti, habitu, et tonsura dimissis, vel matrimonium contrahunt, vel ad militiam convertuntur,

si quidem amittunt privilegium Canonis: cap. 23 de Sent. Excomm.; et si matrimonium contraxerint, eo ipso excommunicati redduntur, *Clement. un. de Consanguin. et affinit.*, et fiunt infames, et inhabiles ad Beneficia: *Clement. 2 de Vita, et honest. Cleric.*

In Hispania, Monachos utriusque sexus, qui abjeto pœnitentium habitu, ad sæculum revertebantur, anathematis sententia feriendos, voluit Synod. Tolet. IV can. 55 alias 54; et Tolet. VI can. 6, ita de Christianorum cœtu eliminandos decrevit, *ut nec locutio cum eis ulla esset communis*. De eo autem, qui Monachum desertorem receptaret, ita Syn. Tolet. XIII can. 11: *Ut vere sacrilegus, et transgressor institutionis Paternæ, tanto tempore excommunicatum, et remotum se à suis officiis noverit esse, quanto eum, qui fugit, sub sua potestate contigerit remorasse.*

TITULUS IV.

DE HERESI.

1. HERESIS QUID?—2. CATHOLICÆ ECCLESIE FIDEM SEQUI OMNES DEBENT.—3 AD 6. JUDICIUM ECCLESIE, ET SUMMI PONTIFICIS IN REBUS FIDEI UTRUMQUE ERRORI SUBESSE NON POTEST.—7. HERETICUS ETIAM QUI SCIENS PRUDENS IN FIDE DUBITAT.—8. SUSPECTUS DE HERESI.—9. HERETICORUM PŒNÆ AB ECCLESIA CONSTITUTÆ.—10. PŒNÆ IN CLERICOS, QUI IN HERESIM INCIDENT.—11. PŒNÆ INDUCTÆ A JURE CIVILI.—12. HERETICI AD CATHOLICAM ECCLESIAM REDEUNTES.—13. ANTIQUA DE HIS ECCLESIE DISCIPLINA.

1.

HERESIS Græcis, Latinis est *secta*, atque apud eos hoc vocabulum, tam in bonam, quam in malam partem accipitur. Sed antiquissima ecclesiasticorum scriptorum consuetudine, vox hæc male sonat, et significat voluntarium errorem intellectus Christiani hominis in fide cum pertinacia voluntatis. Ergo non omnis error statim aliquem hæreticum facit; sed tantum qui in fide, et qui cum voluntatis pertinacia conjunctus est (1).

(1) Huc sane spectat illud Augustini: *errare possum, sed hæreticus non ero*; quia scilicet pertinax in errore non ero, sed eum cognitum statim abjiciam, meque in Ecclesiæ sinum conjiciam.

2. Fides, quam omnes sequi debemus, est fides, quam sequitur Ecclesia catholica, quamque ipsa omnibus credendam proponit. Nam ei creditum est doctrinæ depositum, et ideo quidquid ipsa probat, probandum omnibus est, rejiciendum vero quidquid eadem rejicit (1). Sæpe novi exoriuntur errores, qui fidem infuscant, atque homines abstrahere à veritate possent, nisi præsto esset certum, fixumque judicium, quod fallere, et

falli nequit, et cui tuto adhærere possumus. Quare hoc iudicium reddit Ecclesia, quæ cum errore aliquem tamquam hæreticum condemnavit, quisquis ejus sententiæ obfirmato in errore animo resistit, hæreticus est (2).

(1) Ut quis hæreticus sit, necesse est, quod resistat fidei dogmati ab Ecclesia recepto. Ex quo efficitur, ut hæreticus haberi non possit, qui opiniones sequitur, de quibus nondum ab Ecclesia iudicium latum est.

(2) Iudicium Ecclesiæ intelligitur iudicium Episcoporum, qui cum unitatis centro, hoc est cum Summo Pontifice consentiunt. Nam hi Ecclesiam efficiunt, quam *docentem*, aut *regentem* appellamus, et quicquid ab ipsis aut de fide, aut de moribus definitum est, apud omnes veritatis loco esse debet. Sed qui ægre ferunt Ecclesiæ iudicium, quod suis erroribus adversarium maxime esse sentiunt, eo rem adducere conantur, ut vix unquam certum, atque exploratum Ecclesiæ iudicium esse possit. Mitto antiquiores hæreticos Montanum, Bonatistas, Nestorium, Iconomacos, Wiclefsum, Lutherum, aliosque similes. Nostræ ætatis sectarii potissimum sequuntur Joannem du Verger, hominem satis notum nomine Abbatis S. Cyrani, quem ex testimonio S. Vincentii à Paula, et Cisterciensis Abbatis Joannis Jovand de Præeres, Ecclesiæ defectum, et contemptum Concilii Tridentini, quod ipse Scholasticorum cœtum appellabat, pietatis simulatione omnibus persuadere voluisse constat. Hi nimirum sunt verissimi hostes Ecclesiæ, licet in externa ejus communione vivant, quorum animis alte hærent errores, quos literis mandavit Jansenius, et Quesnellus, quosque Sedes Apostolica, et consensus totius Catholice Ecclesiæ condemnavit. Audent hi homines ab hoc iudicio provocare, sed ne Ecclesiæ auctoritati, et doctrinæ impudenter obsistere videantur, ea diverticula querunt, ut non illud esse videatur certum, fallique nescium Ecclesiæ iudicium, quod catholicis omnibus revera est. Primum igitur Romanæ Ecclesiæ auctoritatem in discrimen revocant; deinde verò sic statuunt, Ecclesiam quidem in Synodo congregatam errori haud subesse, non item Ecclesiam per totum orbem diffusam, atque dispersam, nisi unanimes omnium consensus, idemque absolute sit. De his duobus paulo post dicam; nunc cetera prosequar, quæ sunt hujusmodi. Inquiunt videlicet, in paucis, si ipsi opprimantur, residere veritatem, eosque hæreticos haberi non posse, quamquam numero pauci obsistant ceteris, qui cum Summo Pontifice conjuncti sunt, audiendam esse vocem plebis, quæ cum Pastoris voce consentiat, ut Ecclesiæ iudicium sit; uniuscujusque examini, si præsertim vitæ integer sit, definitiones esse subjiendas, ut inde veritas elucescat; denique inferiorum clericorum cum Episcopis iudicium esse necessarium. De his omnibus dicam pro instituto meo pauca. Sane quod ajunt, in paucis inesse veritatem, cum opprimantur, id commune est, semperque fuit hæreticis universis, qui semper sese opprimi conquesti sunt, atque hanc fuisse Donatistarum, et Pelagianorum cantilenam, testatur Augustinus Cont. lit. Petilian. l. 2 c. 45 opp. t. 8 col. 251 ed. Ven. Maur. 1755 et t. 10 col. 358. De Pelagianis id trahit Nestorius ad Cælestinum Pont., apud Labbæum t. 5. Conc. col. 399 ed. Ven. • Julianus et Florus, et Orontius, et Fabius. . . sæpe. . . suas causas desseverunt, tamquam orthodoxi temporibus orthodoxis persecutionem passi. . . insistunt per singulos dies, implentes aures omnium vocibus lacrymosis. Idem constat ex libello, quem Julianus nomine 18 Episcoporum dedit ad Zosimum P., et I. de Bon. constant. apud la Fontaine in Const. *Unigenitus* t. 4 col. 1241. Ipse Nestorius, rescribens Cælestio Pelagiano apud Mariam Mercatorem p. 71 ed. Paris

1675. • Noli ægre ferre, inquit, venerabilis perferens ea, quæ inferuntur asserentibus veritatem, et refugientibus pollutorum communionem; quia et Sanctis, qui ante nostram ætatem existerunt, grata fuerunt ærumnæ, et ipsæ quidem temporales erant, veritas autem æterna. . . Paulus hoc modo quoque, et Petrus interfecti sunt. Et quid amplius dici opus est? Ita actum est semper per diversas tentationes pietate currente. Noli igitur à veritate deficiens eam prodere. Eadem querela fuit Petri Abailardi adversus S. Bernardum, ad Sedem Apostolicam, et eadem Calvini in Præfat. antidot. adversus Concilium Tridentinum. Veterum querelam et errorem hæreticorum integravit Quesnellus prop. 66 ad 100, quem sequitur P. Labordius Temoignage de la verité. Omnino contra omnem veri speciem, et contra omnium Patrum auctoritatem. Quis enim caput, et partem fere totam Ecclesiæ, cui Christus semper se adfuturum promisit, veritatem in uno aut altero membro sitam, opprimere posse arbitrabitur? • *Contra Divinam legem*, inquit Liberius P. Epist. 4 ad Constantium apud Constantium Epis. Rom. Pontific. col. 424, visum est, cum Episcoporum numerus pro Athanasio major existeret, in parte aliqua commodare consensum; ipseque Athanasius Ep. ad Jovian. Imperat. de Fid. n. 2 opp. t. 1 par. 2 p. 625 ed. Patav. 1777, • Quæ enim sit, inquit, omnium illarum Ecclesiarum sententia, ex experientia novimus, et earum habemus literas. Nec vero te fugit, Püssime Auguste, tametsi pauci quidam huic fidei adversantur, præiudicium tamen facere non posse, quippe cum orbis universus Apostolicam fidem retineat. Basilis quoque Ep. 204 ad Neocæsar. num. 7 opp. t. 5 p. 307 ed. Maur. Paris. 1750, • Justius, inquit, est autem res nostras iudicari non ex uno, aut altero non recte in veritate ambulantis, sed ex multitudine Episcoporum, qui nobis in toto terrarum orbe per Domini gratiam conjuncti sunt. • Augustinus contr. Crescon. l. 5 c. 5 opp. t. 9 col. 457 ed. Maur. Ven. 1753, • Si omnino credendum sit, ait, quinquaginta Episcopis Orientalium. . . contra tot millia Episcoporum, quibus hic error in toto orbe displicuit. • Confer eundem Augustinum Advers. Parmen. l. 5 c. 6 t. 9 col. 75, Concilium Ephesinum in Relat. Synodi ad Imp. act. 5 apud Labbæum t. 5 col. 1187 ed. Ven., ejus hæc verba sunt: • Perabsurdum enim est 200 et 40 SS. Episcoporum synodo, quibus et universa Occidentaliū SS. Episcoporum multitudo, et per ipsos reliquis totus terrarum orbis consensit, triginta tantum numero sese opponere; • præterea S. Bernardum Ed. 126 n. 41 opp. t. 4 p. 57 ed. Ven. 1765. Vere ac sapienter Clerus Gallicanus, Lettre écrite au Roy par l'assemblée Generale du Clergé de France tenue à Paris l'année 1731 t. 12 Act. Cler. Gallic. p. 1671, absurdam opinionem illorum, qui in paucis veritatem residere inquirunt, perstringit his verbis: • Le grand objet des Sectaires est de combattre, et de rendre odieuse l'autorité du corps des Pasteurs unis à leur Chef, pour y substituer celle de quatre, ou cinq Eveques refractaires. Systeme monstrueux, qui sappe les fondemens de la Religion, qui detrait l'universalité, et la visibilité de l'Eglise; et réduit les fideles comme les Protestans, à n'avoir plus de règle fixe de leur creance. • Certe quis non intelligit, nullam jam hæresim, et nemine futurum hæreticum, si paucis liceat Ecclesiæ iudicio resistere? Omnes enim, qui propter errores ab Ecclesia condemnantur, sese opprimi querentur, et penes se veritatem esse contenderent. Ergo Ecclesia, quæ ab ipsis dissentit, in errore versaretur, atque ita satis esset, quod ipsa hæreticos condemnaret, ut desineret esse Ecclesia catholica, hoc est columna, et firmamentum veritatis. Nam quibus hæreticis non illud præsto esset diverticulum, ut Ecclesiæ iudicium impune despicerent, erroremque suum probare, ac tueri possent? Ergo Lutherani, Calviniani, ceteri non amplius erunt hæ-

recti; quoniam omnibus idem patet effugium, et omnes pari jure cum Quesnello veritatem penes se esse arbitrantur. Quos vero ex multiplici illo numero hæreticorum, quibus omnibus dissimiles, interque se pugnantis sententiæ sunt, ceteris præferendos putabimus? Omnes penes se veritatem habere censent, et tamen si qua secta veritatem haberet, eam certe habere non possent reliquæ sectæ, quæ ab aliis quam maxime discrepant. Ergo ut intelligatur, qui veritatem sequantur, quique in errore versentur, oportet adesse judicem, qui certo definiat, quis insistat in veritate, et quis ab ea procul absit. Hic autem iudex non alius esse potest, quam Ecclesia, cui Christus fidei depositum commisit, hoc est Ecclesia Catholica Romana, ad quam tantum pertinent ea signa, quæ veram Christi Ecclesiam distinguunt, uti demonstratum est in Prolegomenis c. 1 §. 15 et seq. t. 1. Hæc una penes se habet veritatem, quam à Christo accepit perpetuo custodiendam, hæc hæreticos pronunciat Zuingianos, Anabaptistas, Lutheranos, Calvinianos, ceteros, quoniam cum hi omnes ab ea discrepant, discrepant à veritate, quæ extra eam esse non potest. Neminem ipsa opprimit, sed curat, ut veritas, quam integram custodire debet, hominum erroribus non opprimatur, eique semper adest spiritus veritatis usque ad consummationem sæculi, sive pacata, et tranquilla sint tempora, sive adversitatibus affigatur. Confer quæ ea de re scripsit Franciscus Simonis Belga de Fraudibus hæretic. par. 5 fr. 19. At cum iudicio Supremi Pastoris, et Episcoporum cum eo morali unanimitate consentientium necessarius est plebis consensus, sive, ut alii scribunt, vox testimonii traditionis, ita ut illud sine plebis consensu, ac testimonio vim nullam habeat? Hoc quoque Appellantes à Calvino, et Protestantibus arripere non dubitarunt. Nam id expresse literis mandavit Calvinus Inst. l. 4. cap. 1 num. 22, eademque est sententia Lutheri de Captivitate Babilon. tit. de Ordine §. Quid si cogerebantur opp. t. 2 p. 85 ed. Viterberg. 1562, et Apostata M. Antonii de Dominis l. 1 c. 42 n. 42. Eodem quoque spectat Richerius de *Potest. eccles. et civ.*, cujus doctrinam duo concilia provincialia an. 1612 habita gravissima iniusta nota confixerunt, quippe quæ contineret *multas propositiones, expositiones et allegationes erroneas, scandalosas, schismaticas, et ut sonant hereticas.* Hos duces, et auctores sequuntur Quesnellus pr. 75, et in Memor., Auctor libri *Renversement de liberté*, Labordius Temoignage de la verité, Auctor epistolæ à M. l'Evêque d'Autun, Auctor operis *Apolo-giæ de Curcés de Paris*, Auctor operis *Nouveaux memoires sur l'appel*, Auctor libri *De la droït et canonicité de l'appel*, Febronius, aliique similes. Horum commenta egregie refutarunt plures viri docti, præsertim Melchior Canus *de Loc. Theol.* l. 4 c. 4 Concl. 4, Bossuetius *Histor. Variat.* l. 11 n. 14, et in Conference de M. Bossuet, Auctor libri *Reflexion sur un écrit*, Niccolius *Les pretendus Reformés convaincus de schisme* l. 5 c. 9, et *de l'Unité de l'Eglise* l. 5 cap. 14, Scheffmacher lit. 6, Tournelius *Tract. de Ecclesia* par. 2 art. 9, Card. Gottus in *Vera Eccl. Christ.* t. 1 c. 15 et seq., et in *Colloq. adv. Picenin.* par. 5 Colloq. 4 n. 4 et seq., Fernelonius, Archiepiscopus Cameracensis, *Instruction Pastorale* an. 1728, Card. de Bissy *Instruction Pastorale* an. 1725, Languetus Episcopus Suesonensis *Instruction* 2 an. 1718 n. 27 et seq. Denique hæc doctrina tamquam hæretica in M. Antonio de Dominis à Sorbona damnata est. Revera plura sunt, ut ostendi in Prolegomenis c. 2 §. 18 p. 12 et 15 t. 1, sacrarum Scripturarum loca, in quibus omnis docendi, pascendi, regendi potestas non plebi, sed tantum Apostolis, omnibus, aut nominatim Petro data est, atque absurdum esset ea, quæ Apostolis, hoc est, Præfectis dicta sunt, ad plebem detorquere. Hujus vero ab Apostolis, eorumque successoribus exercitæ

potestatis pleni sunt Sacrarum Scripturarum, et ecclesiasticæ historiæ libri, eamque testatissimam faciunt Patres universi, præsertim Ignatius M. Ep. ad Tralhan. n. 70 apud Cotelerium PP. *Apostolic.* t. 2 p. 63 ed. Amsteledami 1724, Cyprianus de *Unit. Eccles.* p. 78 ed. Amsteledami 1700, Gregorius Nazianzenus *Orat.* 9 p. 154 ed. Coloniae 1690, Ambrosius, Augustinus, Chrysostomus, Hilarius, Gregorius, ceteri Patres, quos laudat Niccolius de l'Unité de l'Eglise liv. 5 Chap. 14, ubi omnes dilluuntur Appellantium objectiones, quæ eadem ac Protestantium sunt. Ac non modo sacris literis, et traditioni adversantur, qui populi consensum, et suffragium necessarium putant, ut Ecclesiæ iudicium existat, sed etiam procius ridicule certum, ac falli nescium iudicium expectant à multitudine imperita, levi, inconstanti, cujus, ut plurimum, diversæ sunt sententiæ, quæ partium studiis rapitur, quæ facile in errorem inducitur. Omnia hæc enucleate, copioseque persequitur doctissimus Mamachus Orig. et antiquit. Christian. l. 4 par. 2 c. 1 §. 4 t. 5 p. 256 seq. Quod vero dicitur de subjiendis uniuscujusque examini definitionibus, id, ut recte observat (l. Bolgenius in opere, cui titulus *Risposta al quesito Cosa è un appellante?* n. 328 seq. p. 316 seq., recidit in examen, et spiritum privatum Protestantium, quem errorem late refutarunt Bellarminus *Controv.* l. 5 de Verb. Dei c. 3 t. 1 opp. p. 68 ed. Ven. 1721, Bossuetius *Histor. Variat.* l. 10 c. 15 seq. et *Instruct. sur l'Eglise et Conference avec le Ministre*, Arnaldus *Perpetuité de la foi* t. 1 Chap. 5, Niccolius *Prejugés* legit. Chap. 14; et *Pretendu reformé convaincu de schisme* liv. 2 Chap. 7, Scheffmacher lit. 2, aliique, quos longum est recensere. Principio, quomodo hoc examen in tanta hominum multitudine fieri potest, et quem demum exitum consequetur? Deinde si rem uniuscujusque examini permittimus, ecquod jam erit iudicium omnibus unum, certum, fixum, stabile, errori non subjectum; quis jam erit hæreticus, qui cum privato examine errorem suum tueri, et probare non possit? Denique qui consensum secundi ordinis Presbyterorum requirunt, ut Ecclesiæ iudicium ratum firmum sit, ii revocant errorem Aetii de quo loquitur S. Epiphanius *Hær.* 73 n. 5 t. 1 p. 906 et seq. ed. Coloniae 1682, quem antea revocarunt Valdenses, Wiclefite, Calviniani, Angli Presbyteriani, Richerius, quemque inter ceteros late refutarunt Bellarminus de *Eccles. milit.* l. 5 c. 16 p. 75 opp. t. 2 ed. Ven. 1721, Petavius de *Hierar. Eccl.* l. 4 c. 2 n. 5 t. 6 p. 178 edit. Ven. 1757, N. Alexander *Histor. eccles. ad sæc.* 4 dissert. 44 t. 4 p. 618 ed. Ven. 1776, Niccolius *Pretend. reform. convaincu de schism.* liv. 3 Chap. 10, Veith Richerii *system. confut. sect.* 2 §. 54 n. 46 et seq. p. 299 et seq., Bolgenius « *Esame della vera idea della S. Sede* » n. 1 et seq. p. 8 et seq., et in cit. libr. « *Risposta al quesito Cosa è un appellante* » n. 279 p. 457. Sane docendi, pascendi, regendi potestas non Presbyteris, sed Apostolis, eorumque successoribus à Christo data est, semper Ecclesiarum regimini, et administrationi Episcopi sunt præpositi, non Presbyteri; in conciliis œcumenicis ab Episcopis editum est iudicium, quod Christianis omnibus veritatis loco esse deberet. Atque id adeo verum est, ut semper Ecclesia generalia Concilia designaverit tantum expresso numero Episcoporum, qui iis interfuerant. Ita cum memorat Episcopos 518, aut Episcopos 600, intelligit Concilium Nicænum, aut Chalcedonense, quoniam à totidem Episcopis duo illa Concilia constituuntur. Quod si aliquibus conciliis etiam Presbyteros interfuisse constat, id factum est, vel ex consensu Episcoporum, quibus certos Presbyteros vocare placuit, qui sapientia præstarent, vel ut absentium Episcoporum vires agerent, ut ostendi in Prolegom. c. 3 §. 40 p. 28 t. 1. Hinc Episcopi subscribebant hæc formula: N. *Episcopus, iudicans subscripsi*; sed à subscrip-

tionibus Presbyterorum aberat to *judicans*, ut pateret, in Conciliis Episcopos proprie iudices esse; et in Concilio Chalcedonensi Act. 1 col. 386 t. 4. Collect. Labbæi habentur hæc *foras mittite superfluos, concilium Episcoporum est*. Rem concludam egregiis verbis Cleri Gallicani, Harangue faite au Roy à Versailles le 17 Sept. 1750 pour la clôture de l'Assemblée Generale du Clergé de France, t. 12 Actor. Eccl. Gallic. p. 1760 ed. Paris. an. 1740, quæ verba sunt hæc: • Le calme après lequel nous soupérons, ne sauroit se trouver, que dans la soumission aux Decrets de la Foi, et dans l'obeissance à ceux, qui en sont les juges. Ce sont les Evêques, et les Evêques seuls. C'est à eux qu'il appartient d'en décider les dogmes, de les enseigner, de les expliquer, de les garantir, d'en établir également la certitude, et l'écumenicité, et d'y soumettre les peuples, » et p. 1674, ubi extat la *Lettre écrite au Roy par l'Assemblée Generale du Clergé de France tenue à Paris en l'année 1751*, • Nous le disons, inquit, avec douleur, la subordination s'affoiblit. Le simple Prêtre se met au rang des premiers Pasteurs, et prend la place des juges de la Foi. Des Curés de la Capitale de votre Royaume osent, dans un Memoire imprimé, attaquer ouvertement une Ordonnance, et une Instruction Pastorale de leur Archevêque; qui sont hors de toute atteinte etc. • Paucis ab hinc annis Bergomi prodiit egregius liber Marii Lupi *de Parochiis ante annum Christi millesimum*; quo in libro evidenter ostenditur, quam sero Parochi instituti in Ecclesia fuerint, ut præiade audiri nequeant, qui divinam eorum institutionem jactant.

3. Sed hoc iudicium certum, et falli nescium, extare semper in Ecclesia debet, ut semper integra sit fides, et cum novus erumpit error, statim condemnari possit, ne reliquos inficiat. Si illud ab Episcopis expectamus aut in toto orbe dispersis (1), aut in concilio congregatis, quam longum erit, ac sæpe etiam difficile hoc omnium Episcoporum iudicium, quæ sententiarum divortia esse poterunt, quod tempus requiretur, ut expressus, quod item, et id quidem multo longius, ut tacitus omnium Episcoporum consensus habeatur! Interim Christiani homines ip summo errore, et in maximarum rerum ignoratione versarentur, ac sæpe malum, quod illico erat avertendum, serperet, et maneret in dies latius; nisi esset in promptu iudex certus, et falli nescius, qui omnem errorem sua sententia depelleret.

(1) Congregatam in œcumenico Concilio, non item per orbem diffusam, et dispersam Ecclesiam, erroris expertem esse, contendit Iurius, quem Bossuetius, *Histor. Variat.* t. 21. 15 n. 99, solide accuratque refutavit. In eodem luto hæsitavit Theophilus Besguin de la Cuilletiere, Auctor operis *Temoignage de l'Univers. de Paris.* t. 1 p. 28, itemque Auctor alterius operis *De la nécessité de l'appel*, p. 665. Errorem hunc Sacra Facultas Parisiensis an. 1644, apud Languetum Episcopum Suessonensem, Avertis. 2 an. 1718 n. 22, damnavit his verbis: *Hæc propositiones, in quantum infallibilitati Ecclesie universalis in nullo alio statu, quam in solo Concilio œcumenico congregatæ tribuunt, temerariæ sunt, ipsi Ecclesie injurio-*

sæ, et hereticæ. Nihilo tamen minus multi ex appellanti us hunc errorem revocare ausi sunt; inepte sane, et ridicule. Christus enim se Ecclesie adfuturum pollicitus est, *omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi*, eamque semper esse voluit columnam, et firmamentum veritatis, ne fideles fluctuantes sint, sicut parvuli, et circumferantur omni vento doctrinæ. Si eam tantum in Concilio congregatam erroris expertem dicimus, ei non semper presto erit Christus, neque semper damnare errores poterit, et proponere veritatem, quæ omnes tuto, certoque sequantur. Ergo, ut recte observat Cl. Mamachus l. 1 de Animab. Justo in *sinu Abrahamæ ante Christi mortem expertibus Leatæ visionis Dei* ed. Rom. an. 1766. C. 2 § 1 p. 114 seq., et § 2 p. 189 et 190 seq., et § 3 p. 205 seq., usque ad annum 525, quo primum œcumenicum concilium habitum est, omnia incerta, et erroris plena esse debuerunt; eademque erit ratio ceterorum temporum, quibus Ecclesia caruit œcumenicis conciliis, quæ raro habentur. Quo quid magis falsum, et magis absurdum dici, fingique potest? Non utar exemplis, Pauli Samosateni, Montani, Novatiani, Pelagii, et aliorum, qui extra œcumenicum Concilium dispersæ Ecclesie consensu damnati sunt; neque item asseram, quæ sunt prope innumera, Patrum testimonia. Sunt hæc nota omnibus. Illud non omittam, quod ex Augustino observat Bossuetius, cujus fidem Appellantes repudiare non possunt. Inquit autem ipse l. Instruct. sur l'Eglise n. 21: «S. Augustin donne toujours le sentiment (*consensum*) de l'Eglise pour une entiere conviction de la verité. • Alii vero sunt ex Appellantibus, qui dispersæ Ecclesie auctoritatem in discrimen non revocant, sed tamen, ut ea rata firma sit, omnium consensum postulant unanimum, et eum quidem non moralem, sed physicum, et absolutum, adeo ut certum Ecclesie iudicium haberi non possit, cui aliquis Episcopus, aut aliqua insignis Ecclesia adversetur; quin absolutam hanc unanimitatem etiam ad œcumenicum concilium transferunt. Hi nimirum faciunt, ut unius Episcopi sententia plus valeat, quam universæ Ecclesie consensus, quoniam illi Ecclesie decretis intercedendi facultatem attribuunt; ut unus aliquis Episcopus errare numquam possit; ut vix unquam haberi queat certum Ecclesie iudicium, quoniam difficile est, in magno numero Episcoporum, qui in Ecclesia sunt, non aliquem reperiri, qui à ceteris dissentiat. Quid si Episcopus aliquis hæreticus fiat, cujus quidem rei non pauca in historiis exempla sunt? Eum Ecclesia damnare non posset; et inter Christianis incerta esset fides, atque in errorem versari liceret, quoniam unius Episcopi sententia impedimento esset, quominus certum ea de re iudicium ab Ecclesia emitteretur. Imo quis unquam hæreticus condemnaretur? Ipse quidem decipere non posset universam Ecclesiam, sed facile posset in suam partem transferre unum, aut alterum Episcopum, quod sane pluries evenisse constat; id vero satis esset, ut ipse impune sequi, docereque errorem posset. Quot Arius erroris socios habuit Episcopos, quot Donatistæ, quot ceteri hæretici! An, quod de iis latum est ab Ecclesia, iudicium catholicus homo in discrimen revocabit? Quam illustris erat Anglicana Ecclesia, antequam in schisma, et hæresim delaberetur? An ab ea procul esse debuit schisma, et hæresis, quod tot Episcopi contra sententiam Catholice Ecclesie utrumque tobantur? Mitto reliquas Ecclesias, quæ initio catholice erant, et nunc schismaticæ, aut hæreticæ sunt. Certe Christus *surrelturos prævidit lupos rapaces ex vobis ipsis* (senioribus) *non parcentes gregi, et loquentes prava*, sed Christianos procul ab iis esse, et firme in Ecclesia fide stare voluit, seque adfuturum promisit, ut recte observat Bossuetius, II. Instruction sur l'Eglise n. 23, corpori totius Ecclesie, non cuivis membro, ipsamque Ecclesiam semper erroris expertem futuram, non singulos Episco-